№ 48 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏԻ 2

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏԻ 2 48

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Մարտի 2-ին

Միխայիլ Իվանովիչ

ԹԱՄԱՄՇԵԱՆԻ

մահվան քառասունքի օրը, Նորաշէնի ս. Աստուածածնի եկեղեցում, կը մատուցվի պատարագ և տեղի կունենայ հոգեհանգիստ: Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան $10^1/_2$ ժամին, իսկ հոգեհանգստինը՝ 12 ժամին, որի մասին յայտնում են հանգուցեալի որդիները, եղբայրները և քոյրերը: 1—1

Կիրակի, մարտի 2-ին, առաւ. ժ. 11-ին

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԻԳԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՇԷՆՔՈՒՄ

նշանակված է

Թիֆլիսի ճահճեցի հայերի մէջ օգտակար գիտելիքներ տարածող ընկերութեան

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Ժողովը, լինելով երրորդ անգամ նշանակված, անպայման կը կայանայ՝ անդամների որքան էլ թիւ որ ներկայ գտնվի: Ցանկալի է, որ երիտասարդ ույժեր մասնակցեն ընկերութեան:

ՄԱՐՏԻ 3-ԻՆ ԵՒ 4-ԻՆ

ԷԼԻ ԵՐԿՈՒ ՕՐ

Կը շարունակվի

ԱՀԱԳԻՆ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

Գ. Ս. ԴՕՐՕԺՆՕՎԻ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

ՍՕԼՕԼԱԿԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, ՏՈՒՆ ԳՈՒՐԳԷՆՕՎԻ

ՏԵԼԵՖՕՆ № 583

Առանց մնացորդի ծախել-վերջացնելու համար անցեալ սէզոնների բոլոր ապրանքները, վերոյիշեալ օրերի ընթացքում, այսինքն

Երկուշաբթի մարտի 3-ին և երեքշաբթի՝ 4-ին: Բոլոր գնողներին արտակարգ կերպով առանձին զիջում կը լինի էժան գներից

5% բուրլուց:

Յ. Գ.—Էժան վաճառքը աւարտելուց յետոյ ստացվում է սէզօնի նորութիւնների ամենաահագին քանակութիւն:

Օտարաքաղաքացի պ. պ. գնողներին ըստ առաջին պահանջի ապրանքների նմուշները ձրի են ուղարկվում:

Առևտրի կարգը. էժանագին վաճառքի օրերում մագազինը կը բացվի առաւօտեան 9 ժամից՝ ընդմիջումը ճաշին. $2^1/_2$ ժամից մինչև ցերեկվայ 4 ժամը մագազինը փակված կը լինի:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Անգլիական և աւստրիական պարլամենտներում արտաքին քաղաքականութեան մասին արտասանած մինիստրական ճառերից յետոյ՝ ռուսական Դումայում և իտալական պարլամենտներում արտաքին գործերի մինիստրների կողմից արտասանվեցին ճառեր, որոնք առանձին հետաքրքրութիւն են շարժում քաղաքական շրջաններում:

Ռուսական արտաքին մինիստրների ճառը թէև վերաբերում էր մի համեմատաբար երկրորդական խնդրի, այն է Մակեդոնիայում դեսպանութիւն հաստատելու առաջարկին, բայց նա աւելի եղաւ պարզելու արտաքին քաղաքականութեան մի քանի կարևոր գծեր, որոնք բնորոշում են Պետերբուրգի կաբինետի հայեացքը արտաքին և միջազգային քաղաքականութեան մասին: Այնուհետև Դումայի մի քանի անդամների ճառերը, որոնց մէջ շօշափված էին քաղաքական հայեցակէտեր, առաջին անգամ հանդէս էին բերում ռուսական պարլամենտի վերաբերմունքը դէպի արտաքին քաղաքականութիւնը: Ռուսական Դուման ուզում էր հասկացնել մի բան, որ նա, տոգորված լինելով խաղաղասիրական զգացմունքներով, ցանկանում է հաշտ ապրել ուրիշ պետութիւնների հետ, բայց միևնոյն ժամանակ նա ցանկանում է, որ ռուսական շահերը բոլորժամանոյն պաշտպանված լինեն միջազգային յարաբերութիւնների մէջ:

Իտալական մինիստր Տիտօնի իր ճառի մէջ շօշափելով Բալկանեան թերակղզու վերաբերեալ հարցերը և կանգ առնելով երկաթուղագծերի նոր ծրագիրների վրա, ցոյց տուեց, որ պետութիւնների շահերը այնքան վտանգված չեն, որ ընդհարումների երկիւղ լինէր ներկայումս. և որ հնարաւորութիւն կայ հաւասարակշռել զանազան պետութիւնների գրաւած դիրքերը:

Երկու մինիստրների ճառերն էլ, ինչպէս և անգլիական և աւստրիական մինիստրների ճառերը աշխատում են հանգստացնել հասարակական յայն խաւերը քաղաքական բարդութիւնների վերաբերութեամբ: Եւ պէտք է հաւատալ, որ եւրոպական պետութիւններին կաջողվի ապահովել միջազգային խաղաղութիւնը:

Անշուշտ մենք չենք կարող չընդգծել, որ Աւստրիայի քաղաքականութիւնը Բալկանեան թերակղզու վերաբերութեամբ առաջացրել է որոշ գժգոհութիւն թէ Բալկանեան փոքրիկ պետութիւնների և թէ եւրոպական մեծ պետութիւնների կաբինետներում: Եւ միւս պետութիւնները պէտք է օգտվեն ուրիշ առիթներից չէզոքացնելու աւստրիական առաւելութիւնները, համեմատական արտօնութիւններ շահելով իրանց համար զանազան միջոցներով:

Բայց այժմ ոչ մի պետութիւն իր և ուրիշների նուաճած նոր դիրքերի վերաբերութեամբ ցանկութիւն չունի պատերազմական գործողութիւնների դիմելու, և եթէ հանգամանքները այնպէս դժբաղդ կերպով դասաւորվեն, որ պետութիւնները մեծ տարաձայնութիւնների հանդիպեն, նրանք կաշխատեն գործ դնել խաղաղասիրութեան բոլոր միջոցները, որպէսզի բանը չը հասնի ռազմական ընդհարումների:

Եւ փոխադարձ համաձայնութիւններով, զիջումներով ու հաւասարակշռումներով կարելի է մեղմացնել շահերի ընդհարումները, որպէսզի առաջն առնված լինի աւելի ևս մեծ աղէտի, աւելի մեծ վնասների ու զոհաբերութիւնների:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Մահափորձ Մահմեդ-Ալի շահի կեանքի դէմ

Թէհրան, 16 փետրվարի

Ամբողջ երեք օր էր, որ քաղաքում խօսվում էր հաւանական խառնակութեան մասին: Ազգաբնակութիւնը սպասում էր անակնկալի: Երէկ նա ականատես եղաւ այդ անակնկալին:

Երէկ, կէսօրից յետոյ ժամը մօտ 3-ին, շահը գնալիս է լինում Եօվշանթափէ: Ճանապարհին, չը հասած Ջիլլի-Սոլթանի տանը, յանկարծ ռումբ է պայթում աւտոմոբիլի տակ, որից վնասվում է աւտոմոբիլը, վիրաւորվում են մօտ 4 հոգի և սպանվում են 2 հոգի: Բարեբաղդաբար շահը աւտոմոբիլի մէջ չէ լինում, այլ բազմած է լինում յետևից գնացող կառքի մէջ, շրջապատված Բախտիարի զինուորներով: Աւտոմոբիլի ծածկված լինելը վրիժեցնել է տալիս այն դժոխային ծրագիրը, որին պէտք է զոհ գնար Մահմէդ-Ալի շահը: Պայթիւնի բոլէական ազդեցութեան տակ զինուորները համազարկ են տալիս, որը անմիջապէս դադարում է շահի հրամանով: Շահը հանգստանում է իր աւագ-կառապանի տանը, որը գտնվում է դէպքի վայրից ոչ շատ հեռու:

Թէ ով է գցել ռումբը, որտեղից է գցել և ինչպէս է գցել,—ոչ ոք չի իմանում: Ձերբակալված ոչ ոք չը կայ: Ռումբը, ինչպէս երևում է, շատ փոքր է եղել, որովհետև նա իր ընկած տեղը գետինը հազիւ մի մատաչափ խորութեամբ է քանդել և դիմացի պատի վրա էլ միայն 5 փոքրիկ ծակեր է բաց արել: Որովհետև գետինը միայն մէկ տեղ է փոս ընկած, ուստի ենթադրվում է, որ միայն մէկ ռումբ պէտք է գցված լինի, սակայն պայթիւնը երկու անգամ է լսվել:

Մինիստրները, օտար պետութեանց ներկայացուցիչները և բոլոր քիչ թէ շատ աչքի ընկնող պաշտօնեաները դէպքից անմիջապէս յետոյ շտապում են պալատ յայտնելու իրանց խնդակցութիւնը շահին նրա անփորձ և անվտանգ ազատման համար:

Կառավարութիւնը դեռ ոչ մի կարգադրութիւն չէ արել: Դէպքի թարմ ազդեցութեան տակ Թօփխանէյում մի բոպէ տիրում է անարխիա: Սկիզբը է գրվում թալանի: Կողոպտվում է մի հայ վաճառական, և տանում են ձիաքարշի երկու ձիերը: Թալանը խսկոյն ընդհատվում է, երբ լուր է տարածվում, որ շահը անվնաս է:

Այսօր առաւօտեան ժամը 9-ին Նոյնպիսի մի ռումբ է պայթել Ձիլլի-Սոլթանի պալատի մօտ, Նաահանգապետ Վէզիր-Մախսուսի տանը: Տերն ու տեղը մահացել են 2 հոգի: Ռումբ գցողը և նրա դցելու պատճառը առ այժմ անյայտ են:

Ենթադրում են, որ այսօրվայ ձգված ռումբերի նպատակը աւելի դէմօնստրացիա է, քան այլ բան:

Մանրամասնութիւններ եթէ լինեն, կը գրեմ:

Ս. Մուրադեան

—

Թէհրան, 23 փետրվարի

Կառավարութիւնը ձերբակալել է մօտ 4—5 հոգի, որոնք կասկածվում են շահի կեանքի դէմ մահափորձ կատարելու գործի մէջ: Գտնված են մի ռումբ, պատրոյգ և այլ պայթուցիկ նիւթեր: Ձերբակալվածների մէջ կան և կովկասցի թուրքեր:

Վէզիր-Մախսուսի տան մօտ պայթած ռումբը թաղված է եղել փողոցում գիզված մոխրի մէջ: Երբ երկու մշակներ սրբելիս են եղել մոխիրը, բահի հարուածից պայթել է ռումբը: Հաւանական է, որ չարագործը փախչելիս թաղցրել է այնտեղ իր մօտ գտնված ռումբը, որ և պայթել է պատահմամբ:

Շահի կեանքի դէմ կատարված մահափորձը խթան եղաւ հայ հասարակութեան սթափվելուն: Անցեալ կիրակի օր մի բազմամարդ ժողովում հայ հասարակութիւնը ընտրեց մի մարմին, բաղկացած մօտ 15 հոգուց, որը այդ և նման դէպքերում պէտք է հանդիսանայ իբրև հայ հասարակութեան ներկայացուցիչը: Այդ կողմից նա կոչվում է միջազգային մարմին: Միջազգային այդ մարմինը միևնոյն ժամանակ կոչվում է նաև միջհայկական մարմին, որպէսզի իրաւունք ունենայ երկու կուռող հայերի դատաւորը լինել:

—

Պետերբուրգ.—Պետական Դումայի ծայրայեղ աջակողմեան անդամները պատրաստվում են մի հարցապնդում անել Կովկասի իրերի դրութեան մասին: («Կ.»)

Գերմանական կառավարութեան պաշտօնական յայտարարութիւնը

Վիէննայի «Pol. Corresp.» լրագրում գտնում ենք գերմանական կառավարութեան պաշտօնական յայտարարութեան բովանդակութիւնը աւստրո-ռուսական արտաքին գործերի մինիստրութեան:

Գերմանական կառավարութիւնը յայտարարում է, որ ինքն ոչ միայն պետութիւնների հետ միաժամանակ տեղեկութիւն ունէր առաջուց կոմս Էրէնտալի դիտաւորութիւնների մասին, այլ և կատարելապէս հաւանութիւն է տալիս նրանց և պատրաստ է աջակցութիւն ցոյց տալ նրանց իրագործմանը: Բոլորովին անհիմն են այն հաւաստիացումները, որ իբր թէ Էրէնտալի ծրագիրը առաջացրեց կամ, գոնէ, սաստկացրեց Թիւրքիայի դիմադրութիւնը դատաստանական ռեֆորմներ մացնելուն Մակեդոնիայում: Թիւրքիան սկսեց դիմադրել ռեֆորմներին արդէն մի քանի ամիսներ առաջ, դեռ աւելի վաղ, քան յարուցված էր Նովի-Բազարի երկաթուղու հարցը: Այդ դիմադրութիւնը պայմանաւորված է մակեդոնական ազգաբնակութեան կրօնական և հասարակական կենցաղավարութեան այն հասկացողութեամբ, որպիսին կազմվել է Կ. Պօլսում, և նրանով, որ մահմեդական կառավարութիւնը չէ ցանկանում հարկադրել իսլամի հետևողներին՝ դիմել քրիստոնեայ դատարաններ: Պետութիւնների գործն է վճռել՝ արդեօք նրանք հաշւի են ուզում առնել Թիւրքիայի այդ կասկածները: Բայց Էրէնտալի երկաթուղական պլանները այդտեղ ոչինչ դեր չեն խաղում:

—

Կ. Պօլիս.—Փետրվարի 28-ին սերբ կառավարութիւնը Բ. Դռան ներկայացրեց Դանուբ-Ադրիական երկաթուղագծի իր նախագիծը:

Սերբ կառավարութիւնը մենաշնորհ է խնդրում երկաթուղի կառուցանելու Իբրաէից Թիւրքական հողի վրայով մինչև Սանջօվանի և Դիմէգուա:

Հռոմ.—Այսօր, փետրվարի 29-ին, առաւօտեան յանկարծամահ եղաւ Մակեդոնիայի ժանդարմէրիայի պետ գեներալ դէ-Ջիօրջիսը, որ եկել էր այստեղ արձակուրդով:

Վիէննայից բարօն Էրէնտալը հեռագրով ցաւակցութիւն է յայտնում իտալական կառավարութեանը՝ դէ-Ջիօրջիսի կորստի առիթով:

Լօնդօն.—Րէյտէրի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, բրիտանական կառավարութիւնը, մակեդոնական երկաթուղագծերի վերաբերութեամբ, պատասխաններ է ուղարկել ռուսաց և իտալական նօտաներին:

Երկու դէպքումն էլ Անգլիայի պատասխանը միևնոյն սկզբունքների վրա է հիմնված:

Անգլիան յայտնում է, որ բարեացակամ չէզոք վերաբերմունք է ցոյց տալիս դէպի մակեդոնական բոլոր երկաթուղային նախագծերը, սակայն համաձայն չէ գործունեայ աջակցութիւն ցոյց տալ այդ պլաններից որևէ մէկին, մինչև Բ. Դուռը չընդունէ խակական բարենորոգումների նախագիծը:

Մակեդոնիայի գեներալ-նահանգապետ նշանակելու մասին Գրէյի առաջարկութեան մէջ մտադրվում է, որ պէտք է թիւրքական նահանգապետ նշանակել—լինի նա մահմեդական թէ քրիստոնեայ, միևնոյն է. նահանգապետի նշանակելը պէտք է կայանայ մեծ պետութիւնների հաւանութեամբ և սանկցիայով: Տեղափոխութիւնն էլ չը պէտք է տեղի ունենայ առանց նրանց համաձայնութեան, իսկ պաշտօնն էլ պէտք է ապահովել մի քանի տարով: («Հ. Գ.»)

ԱՆՎՍՏԱՀԵԼԻ ԱՂԲԻՒՐ

—

Խօսելով մեր կուլտուրական հիմնարկութիւնների եկամուտի այն աղբիւրի մասին, որ տալիս են երեկոյթները, մենք ասացինք, որ այդ աղբիւրը դարձել է կասկածելի և անվստահելի: Մի քանի խոշոր երեկոյթներ, օրինակ հինգ-վեցը, ձմեռվայ ընթացքում կարող են աջողութիւն ունենալ. իսկ երբ դուք կը կազմէք 15—20 և աւելի երեկոյթներ, այն ժամանակ կը հանդիպէք անաջողութեան, որովհետև հասարակութիւնը չի յաճախի երե-

կոյթները և այն ժամանակ նրանք չեն տալ եկամուտ, կամ կը տան շատ սահմանափակ քանակութեամբ։

Այստեղ պէտք է աչքի առաջ ունենալ նաև հետևեալ հանգամանքը։

Երեկոյթները գումար են պահանջում ոչ միայն տոմսակների, այլ և ուրիշ ծախքերի համար, որ անում են յանձախողները։ Եւ մանաւանդ կանայք պարտաւոր են մեծ ծախքեր անել զգեստների համար, որոնք պահանջում են ամեն մէկը մի քանի տասնեակ, իսկ երբեմն և հարիւրաւոր րուբլիներ։ Յաճախել բոլոր երեկոյթները միևնոյն զգեստով անկարելիութիւն է համարվում, իսկ անվերջ ծախքեր անել զգեստների վրա՝ դա սակաւաթիւ ընտանիքների արտօնութիւնն է։ Եւ հասկանալի է, թէ ինչու մի քանի մարդիկ գերադասում են վճարել տոմսակների գինը և չը յաճախել երեկոյթները։

Անցեալ տարի պօլիտեխնիկական շքեղ երեկոյթին կար մօտաւորապէս մինչև 500 կին, որոնց մեծամասնութիւնը պճնված էր շատ թանգագին զգեստներով։ Կային զգեստներ, որոնք արժէին մի քանի հարիւր րուբլի։ Եթէ հաշւենք, որ միջին թւով իւրաքանչիւր կնոջ վրա զգեստը նստել էր 80—100 րուբլի, կը տեսնենք, որ այդ երեկոյթին կանանց զգեստը արժէր 40,000—50,000 րուբլի։ Այդ զգեստը կարողանում էր ծառայել մի երկու երեկոյթի համար էլ, իսկ յետոյ կարիք է զգացվում նորը պատրաստելու, որը պահանջում է նոյնպէս ծախքեր։

Միւս աւելի հասարակ երեկոյթները, ի հարկէ, աւելի էժան են նստում, բայց իւրաքանչիւր երեկոյթում պակաս չեն յատուկ զգեստաւորվածներ բաւական մեծ թւով։ Եւ երեկոյթների զգեստաւորութիւնը արժէ 20—30,000 րուբլի։

Մի շարք դիտողութիւնների վրա հիմնվելով, դժուար չէ գալ այն եզրակացութեան, որ բարեգործական նպատակով ստացված չնչին գումարի դէմ կանգնած են մեծ ծախքեր երեկոյթների այցելուների կողմից։ Եթէ հաշւենք, որ քսան երեկոյթներից պէտք է ստացվէր ամեն անգամ միջին թւով հազարական րուբլի, կը տեսնենք, որ այդ քսան հազար եկամուտի դէմ կանգնած են մի քանի հարիւր հազար րուբլի ծախքեր, որոնք պահանջվում են մի կողմից երեկոյթների կազմակերպութեան, իսկ միւս կողմից այցելուների զգեստների և ուրիշ պատրաստութիւնների համար։

Եթէ այժմ հաշւի առնենք մի կողմից այդ ծախքերը, միւս կողմից այն, որ երեկոյթների յաճախակի կրկնվելը զուարճութեան փոխարէն սկսում է ձանձրոյթ պատճառել, հասկանալի կը դտնենք այն բողոքը, որ լսվում է հասարակութեան կողմից երեկոյթների դէմ։

Եւ եթէ մեր հիմնարկութիւնները ցանկանում են, որ երեկոյթները համարվեն եկամուտի աղբիւր նրանց համար, պէտք է լաւ գիտենան, որ այդ աղբիւրը պայմանական է, ունի իր բմահաճոյքները և որ նրա հետ կապված են մի շարք ուրիշ անյարմարութիւններ, որոնց պէտք է աչքի առաջ ունենալ. այլապէս երեկոյթներից սպասվող յոյսերը բոլորովին դերև կլինեն և նրանք չեն տալ իրանց նաև այն օգուտը, որ տալիս էին առաջ, երբ երեկոյթների թիւը սահմանափակ էր։

Այն ընկերութիւնները և հաստատութիւնները, որոնք երեկոյթներ են տալիս, պէտք է ընդհանուր խորհրդակցութեամբ պարզեն իրանց անելիքը եկամուտի այդ աղբիւրի վերաբերութեամբ։

Ա. Բ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆԱԳԷՏՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԸ

Ինչպէս յայտարարված էր, ուրբաթ, փետրվարի 29-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, «Աղբիւր-Տարազ» հանդէսների խմբագրութեան մէջ կայացաւ հայ գրականագէտների և ժուռնալիստների ժողովը հանգուցեալ նշանաւոր հրապարակախօս Արփիար-Հայկակի սպանութեան դէպքի վերաբերմամբ իր կարծիքը և որոշումը յայտնելու։

Ժողովին ներկայ էին 25 գրականագէտներ—հայ գրողներ, տեղական մամուլի ներկայացուցիչներ («Մշակ», «Խաթարալա», «Երկրի Ձայն», «Գործ», «Մամուլ», «Աղբիւր-Տարազ», «Закавказье») և էջմիածնի ճեմարանի տեսուչ պ. Մ. Բերբերեան։

Ժողովը նախագահ ընտրեց պ. Հ. Առաքելեանին, որ մի քանի խօսքով բացատրեց ժողովի նպատակը և առաջարկեց կարծիքներ յայտնել։

Ժողովականներից ոմանք առաջարկեցին, որ պէտք էր հրաւէր ուղարկել և օտարազգի մամուլի ներկայացուցիչներին, որոնցից շատերը փափագել են մասնակցել, բայց հրաւէր ստացած չը լինելով՝ չեն վստահացել գալ։ Մի քանիսը առաջարկեցին յետաձգել և յատուկ հրաւէրներ ուղարկել բոլոր հայ գրողներին—վիպասան, բանաստեղծ, ժուռնալիստ—որովհետև յամօթ հայ գրականութեան, ժողովին մասնակցելու չեն եկել իրանց գրականութեան կորիֆէյ համարող գրողներ, վիպասաններ, որոնք ամենից առաջ պէտք է շտապէին բարձրացնել իրանց բողոքի ձայնը, իբրև գրչի և մտքի ներկայացուցիչներ, գարշելի ոճրագործութեան դէմ, ուղղված գրչի և մտքի մի նշանաւոր ներկայացուցչին։ Ժողովականներից մինը պատասխանեց, որ 1) այդ գրողների բացակայութիւնը ամօթաբեր է իրանց՝ այդ գրողների և ոչ հայ գրականութեան համար, 2) գուցէ նրանք հնարաւորութիւն չեն ունեցել ներկայ լինել, հետևաբար, վաղաժամ է նրանց վարմունքը որակել, 3) յետաձգել ժողովը անօգուտ է, այլ ներկայ եղող գրականագէտները կարող են կայացնել իրանց որոշումը և ապա հրաւիրել նաև բացակայ գրողներին ստորագրել այդ որոշումը, որից յետոյ կարելի կը լինի որոշ դիրք բռնել բացակայ գրողների վերաբերմամբ, նայելով թէ նրանք ինչ դիրք կը բռնեն—կը միանա՞ն բողոքին թէ ոչ։ Այս առարկութիւնը ընդունվեց և ժողովը, սկզբունքով ընդունելով պ. Աշոտ Աթանասեանի առաջարկած բանաձևը, միաձայն, ձեռնպահութեամբ մի հոգու (որ համաձայն չէր միայն բանաձևի խմբագրութեան հետ), կայացրեց հետևեալ որոշումը.

1908 թ. փետրվարի 28-ին, «Տարազի» խմբագրութեան մէջ ժողոված հայ գրականագէտ-ժուռնալիստների մի խումբ, քննութեան առնելով Եգիպտոսի Կահիրէ քաղաքում յունվարի 30-ին յայտնի հրապարակախօս-հասարակական գործիչ Արփիար Արփիարեանի (Հայկակի) սպանութեան դէպքը և աչքի առաջ ունենալով, որ ա) Ա. Արփիարեանը սպանվել է որպէս հրապարակախօս, որ մերկացնում էր որոշ խմբակի կողմից յեղափոխական դիմակի տակ կատարվող զեղծումներն ու յանցագործութիւնները, բ) որ այդպիսի դէպքեր սպառնում են ստանալ ընդհանուր կերպարանք, որով և վըտանգվում է գրչի և համոզմունքների ազատութիւնը, գ) որ այդօրինակ եղեռնները անպատասխանատուացնում են հասարակական գիտակցութիւնը,

Որոշեց

1) Արտայայտել բուռն պայքարի և նողկանքի զգացմունք թէ այդ սպանութիւնը կատարող ոճրագործների վերաբերմամբ և թէ այն բոլոր անձանց և հասարակական խմբակցութիւնների, որոնք գրչի մշակի և ազատ խօսքի դէմ գործ են դնում բռնի միջոցներ.

2) Ներկայ որոշումը տպագրել Կովկասի բոլոր թերթերում, ինչպէս նաև արտասահմանում լոյս տեսնող հայ պարբերական հրատարակութիւնների մէջ։

Ստորագրել են—Հ. Առաքելեան, Ա. Աթանասեան, Գր. Վարդանեան (Թիֆլիսեցի), Խ. Բարայեան, Յ. Սօլօվեան, Ե. Լալայեան, Ն. Չիգինեան, Ալէք. Քալանթար, Մինաս Բերբերեան, Աւ. Եզեկեան, Ասատ. Երիցեան, Կ. Պիչիկեան, Ռ. Խանազատեան, Մ. Ջէջկեան, Տիգրան Նազարեան, Բօյտ. Մալխաս, Տիգրան Զաւէն, Յովսէփ քահ. Տէր-Պետրոսեան, Ա. Օհանջանեան, Եսայեան։

Վերոյիշեալ գրականագէտների ժողովի կողմից մեզ խնդրում են յայտնել, որ բողոքի բնագիրը, վերոյիշեալների ստորագրութեամբ, դրված կը լինի այսօրվանից, մինչև մի ամբողջ շաբաթ, «Աղբիւր-Տարազի» խմբագրութեան մէջ, և բոլոր հայ գրողները—վիպասան, բանաստեղծ, ժուռնալիստ—հրաւիրվում են, եթէ ցանկան, ստորագրել այդ բողոքը, որից յետոյ նա կուղարկվի ուր պէտք է, ըստ որոշման ժողովի։

Լ. ՏՈԼՍՏՈՅԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պետերբուրգ, 16 փետրվարի

Այսօր Մակսիմ Մակսիմիչ Կովալևսկու բնակարանում հրաւիրված էին հասարակական գործիչներ, հեղինակներ, գեղարուեստագէտներ և մամուլի ներկայացուցիչներ նախնական խորհրդակցութեան համար՝ Տօլստոյի յոբելեանը տօնելու վերաբերեալ։

Ներկայ էր բաւական թւով բազմութիւն, որոնց մէջ աչքի էին ընկնում բացի տանտիրոջից՝ Կովալևսկուց—Լէօնիդ Անդրէևը, նախկին քահանայ Գրիգորիյ Պետրովը, Վէյնբերգը, Անիչկովը, Սեմեոնովը, Վենգերովը, նախկին պատգամաւոր Ի. Հեսսէնը, Պետական Խորհրդի անդամ Մ. Ստախովիչը, Պետական Դումայի անդամ Միլիւկովը. իսկ մամուլը ներկայացված էր համեմատաբար շատ թոյլ, որովհետև, ինչպէս ասացի, դա մի նախնական խորհրդակցութիւն էր, և ում որ կարողացել էին իմաց տալ, կամ ով տեղեկացել էր այդ խորհրդակցութեան մասին, եկել էր։ Ներկայ էին „Рѣчь", „Слово", „Бирж. Вѣд.", „С.-П.-Б. Вѣд.", „Новое Время", „Русскія Вѣд.", „Русское Слово"-ի, մի քանի գաւառական լրագիրների և «Մշակի» ներկայացուցիչները։

Նախագահ ընտրվեց պ. Միլիւկովը։

Մ. Ստախովիչը կարճառօտ կերպով բացատրեց այսօրվայ ժողովի նպատակը հետևեալ կերպով։

Ներկայ տարվայ յունվարի 7-ին Տօլստոյի 80-ամեակի առիթով կայացած երեկոյթին մի քանի մարդկանց մէջ միտք է յղանում օգտվել հանգամանքից և Տօլստոյի յոբելեանը դարձնել ընդհանուր-ռուսական ժողովրդական տօն, առաւել ևս, որ արտասահմանից բազմաթիւ զանգատներ են եղել, որ այնտեղի աչքի ընկնող գրականագէտները, գիտական հաստատութիւնները և այլն ցանկանում են եղել մասնակցել այդ տօնին, այդ երեկոյթին, և չեն կարողացել, որովհետև այդ երեկոյթը մասնաւոր բնաւորութիւն է կրում եղել։

Այդ մի խումբ՝ թւով մօտ 8 հոգի հիմնադիրների շուրջը ժամանակի ընթացքում հաւաքվում են զանազան ուղղութեան և հայեացքների տէր գրականագէտներ, գեղարուեստագէտներ, և որովհետև հիմնադիրները իրանց համար նպատակ են դրել այս հարցում ղեկավարվել ոչ թէ նեղ կուսակցական պրինցիպներով, այլ ընդհանուր անկուսակցական-համաժողովրդական տեսակէտով, ուստի համակրողների թիւը քանի գնում աւելանում է. նա հասել է 32-ի և անկասկած շուտով հսկայական չափեր կը ստանայ։

Յօբելեանի ինիցիատորները արդէն դիմել են գործնական քայլերի. նրանք ընտրել են մի ժամանակաւոր կոմիտէ։ Այդ կոմիտէտը պիտի կազմակերպի ամբողջ գործը, այսինքն դիմելով հասարակութեանը, զանազան հաստատութիւններին և գրականագէտներին, լրագրութեանը, օտարազգիներին, արտասահման և այլն և այլն, պիտի պարզի մի շարք գործնական հարցեր. օրինակ՝ 1) Յօբելեանի ժամանակը։ Մինչդեռ արտասահմանից խնդրում են յօբելեանը նշանակել ամառվայ ամիսներին և օգոստոս ամիսը նրանց համար շատ յարմար ամիս է հաշւվում, որովհետև համալսարանները և այլ գիտնական աշխարհը այդ ժամանակ ազատ են, ընդհակառակը մեզանում, Ռուսաստանում, օգոստոս ամիսը ամենախուլ ամիսն է, երբ ամեն ինչ մեռած է։ 2) Յօբելեանի տեղը։ Այստեղ երկու կարծիք է տիրում. ոմանք գտնում են, որ յօբելեանը պիտի լինի Մոսկվայում, իսկ միւսները կողմնակից են Պետերբուրգին. այդ երկու կարծիքներն էլ ունեն իրանց դրական և բացասական կողմերը, հետևաբար՝ դա պէտք է պարզել։ 3) Յօբելեանի նպատակը։ Արդեօք պէտք է տօնել լոկ յօբելեանը և դրանով վերջացնե՞լ ամեն ինչ, թէ՞ յաւերժացնել դա մի ազգօգուտ գործով։ Որեւէ գուցէ ժողովարարութեան պիտի դիմել, գուցէ նոր առաջարկութիւններ կը լինեն Տօլստոյի անուան հետ կապված...

Ահա այսպիսի մի շարք հարցերը ժամանակաւոր կոմիտէտը կը մշակի, կը պատրաստի և ապա կը հրաւիրի մի ընդհանուր համագումար, ուր զանազան հիմնարկութիւնների և այլ հաստատութիւնների պատգամաւորները կը հաւաքվեն պատրաստ նիւթով և կընտրեն արդէն յօբելեանական կոմիտէտ, որոշելով նրա ֆունկցիաները։

Մ. Ստախովիչը յայտնեց նոյնպէս, որ ժամանակաւոր կոմիտէտը արդէն պատրաստում է մի կոչ, ուր մանրամասն բացատրված կը լինեն բոլոր այն հարցերը, որոնք պիտի առաջ քաշվեն և վճռվեն։ Կոչը յանձնված է կազմելու Լէօնիդ Անդրէևին, Գրիգորիյ Պետրովին և Վենգերովին. նա պատրաստ կը լինի երկուշաբթի երեկոյեան այդ օրն էլ նշանակված է ընդհանուր ժողով, ուր կը քննվի կոչը, վերջնականապէս կը խմբագրվի և կուղարկվի աշխարհիս բոլոր ծայրերը։

Կոմիտէտը գտնում է, որ ոչ մի կոչ, ոչ մի յայտարարութիւն այն նշանակութիւնը չի ունենայ, չէ կարող այնպէս ժողովրդականացնել յօբելեանի գաղափարը, ինչ որ կարող է անել մամուլը. այդ իսկ պատճառով, նա հրաւիրելով այսօրվայ ընդհանուր նիստին և մամուլի ներկայացուցիչներին, առաջարկում է կազմակերպել այդ գործը այնպէս, որ մամուլը ամենամանրամասն կերպով տեղեակ լինի բոլոր այն գործունէութեան հետ, ինչ որ կատարվում է կոմիտէտում, որպէսզի նա, մամուլը, հնարաւորութիւն ունենայ անմիջապէս և շուտափոյթ կերպով տարածել յօբելեանի գաղափարը և նրա մանրամասնութիւնները։

Առաջ եկաւ բուռն վիճաբանութիւն։ Հաժարեա բոլորեքեան մատնացոյց էին անում, որ Ռուսաստանում գոյութիւն չունի ընդհանուր մամուլի մի կենտրոն, մի բիւրօ, որն այսպիսի դէպքերում վերցնէ իր վրա այնպիսի գործեր, ինչպիսին, օրինակ, յօբելեանի գաղափարն արծարծելն է, և ցանկութիւն էին յայտնում, որ այդ միացումը, այդ բիւրօյի հիմնելը անհրաժեշտ է իրագործել հէնց այժմ և գուցէ անուանել հէնց Տօլստոյի անունով։ Բայց որովհետև ներկայ նիստում մի քանի լրագիրների ներկայացուցիչները չէին կարող արտայայտիչ լինել ամբողջ Ռուսաստանի թէ ռուսական և թէ օտարազգի մամուլի ցանկութիւններին, ուստի վճռվեց այդ հարցը թողնել առկախ, իսկ այժմ ընտրել մի ժամանակաւոր բիւրօ։

Ժամանակաւոր կոմիտէտը ամենաեռանդուն կերպով գործում է. շուտով պատրաստ է լինելու կոչը, յետոյ մի շարք ուրիշ հարցեր իրանց այս կամ այն որոշումը կը ստանան։ Ուստի այժմ և եթ հարկաւոր է, որ այդ տեղեկութիւնները մամուլի միջոցով արծարծվեն. հետևաբար անհրաժեշտ էր գոնէ մամուլի ժամանակաւոր բիւրօ հիմնել, որը, մտնելով ժամանակաւոր կոմիտէտի կազմի մէջ, կարող է կրկնակի օգտաւէտ լինել—մի կողմից կոմիտէտին կօգնի տեխնիքական հարցերում, իսկ միւս կողմից մամուլին կը տայ ամենամանրամասն և շուտափոյթ տեղեկութիւններ։

Ժամանակաւոր բիւրօն ընտրվեց անմիջապէս։

Ժողովը պարտաւորեցրեց մամուլի բիւրօյին ամեն միջոց ձեռք առնել ամենակարճ միջոցում մշակելու մի ծրագիր, որով պէտք է հրաւիրել մամուլի ներկայացուցիչների համագումար և արդէն այդ համագումարը կընտրի իսկական բիւրօ յօբելեանի համար։ Այդ բիւրօն արդէն կարող է մշակել այն նախագիծը, որի հիման վրա կարելի կը լինի հիմնել մամուլի համառուսական մշտական բիւրօ։

Առայժմս, երբ դեռ բոլորը չէ կանոնաւորվել, մամուլի ներկայացուցիչները արձակ մուտք ունեն ժամանակաւոր կոմիտէտի նիստերին։

Ժամանակաւոր կոմիտէտի մէջ են՝ Կովալևսկի, Միլիւկով, Լ. Անդրէև, Գրիգորիյ Պետրով, Սեմեոնով, Գինցբուրգ, Վենգերով և այլն։

Մամուլի ժամանակաւոր բիւրօյի կազմն է՝ Ի. Հեսսէն, Ֆեօդորով, Ա. Ստոլիպին, Բաղդիշեվսկիյ և Իզմայլով։

Ինչպէս վերևը յիշել էի, հետևեալ նիստը կը կայանայ երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը $8^1/_2$-ին։ Այդ նիստի մասին իր ժամանակին կը տամ տեղեկութիւններ։

Արսէն Քալանթար

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետական Դումայի փետրվարի 28-ի նիստը բանում է նախագահ Խոմեակովը։ Հերթում դրված է այն օրինագիծը, որով առաջարկվում է Տօկիօյի ռուսաց կայսերական միսիան դեսպանութեան վերածել։

Խօսում են մի քանի հռետորներ։ Կնեզպովսկուց յետոյ խօսք է խնդրում արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկին, որ արտասանում է հետևեալ ճառը.

«Արտաքին գործերի մինիստրը, նպատակայարմար համարելով կրճատել արտասահ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Լօնդօն, 1 մարտի

Արփիար Արփիարեան ևս սպաննուա՞ծ...

Այս ոճիրը, սակայն, անուն չունի։ Այս եղեռնագործութիւնը ո՛չ թէ կը զայրացնէ, այլ և կը փոթորկէ հոգին և մարդ կը շուարի թէ՝ ինչ խորհի և ինչ գրէ... 30 տարուան հրապարակախօս գրագէտ մը,—մոռնանք իր յեղափոխական կեանքը, իր հանրային գործունէութիւնը, եթէ կուզէք,—անցնելով աւեկոծ կենցաղավարութեան մը ամենէ զարհուրելի շրջանէն, մնալով աղքատ քան յետին մուրացիկը, երկու նախորդ ոճիրներու նշանը դեռ վրան, այսօր, Կահիրէ, ուր անգլիական ազատ դրօշը կը ծածանի, եղբայրասպան ոճրագործներու ձեռքով, տակաւին կեանքին աշունը չը բոլորած, դիտապաստ կը գլորի... Ծանր մըտածում մարդս ակամայ խելագարութեան կը մղէ այսպիսի հրէշային իրականութեան մը առջև։

Պարզ ոճիր մը չէ սա։ Ասով Թավշանճեանի մը, կամ Ունճեանի, կամ Ժամհարեանի մը և կամ Պալեօզեանի մը սպաննութիւնը չենք հասկնար։ Դրամաշորթական մոլուցքը չէ որ յեղափոխական անունին տակ սքօղուած երևան կուգայ Արփիարեանի սպաննութիւնով, որովհետև Ղազարոսէ մըն ալ աղքատ էր ան, այլ ատոր մէջ կը տեսնենք մենք հայ գրչին, հայ մտքին կաշկանդումը—և դա՝ ոչ թէ բռնակալ րէժիմէ մը, ուրկէ փախանք դեռ երէկ, այլ մեր ազգային փրկութեան գործը շահագործող ոճրագործներու խմբակէ մը, որոնք, յեղափոխական անունին տակ, իրենց ձեռքը ունենալով Ամերիկայի ֆաբրիկաներուն մէջ քրտնաջան տառապող միամիտ ռըխմարներու կոկիկ թիւ մը, դեռևս կարծեն՝ որ այսպիսի ոճիրներ սարքեն, որ ազատ միտքը, խօսքը և գրիչը խափանեն ու ազգին նուիրուած անձնուէրութիւններ սուրով և ատրճանակով վերջացնեն։

Հայութեան մէջ այսպիսի վտանգ մը տեսնուած չէր տակաւին։ Երէկ Վարդօն, այսօր Արփիարեանը, վաղը ուրիշ մը և այսպէս շարունակաբար... Եւ այս բոլորը ինչու։ Որովհետև տարբեր կը մտածեն, տարբեր կը գրեն, տարբեր կը խօսին իրենց հակառակորդներէն։ Ո՞ւր պիտի հասնի ասոր վախճանը։ Ի՞նչ կը խորհի ընել հայ հասարակութիւնը, երբ իր գրագէտներուն իսկ այսօր կը զլացուի ազատ խօսքի և գրչի իրաւունք։ Մենք, մեր կողմէն, այս ոճիրներուն մեծագոյն պատասխանատուութիւնը կը բարդենք արտասահմանի և Ամերիկայի հայութեան այն ապուշ, տգէտ, անխորհուրդ ու անբան հատուածին վրայ՝ որ, իր տխմար սնափառութիւնը շոյելու համար, այսպիսի ոճրագործներ կը սնուցանէ, կը պահէ և անոնց գոյութեան շարունակման համար դրամ կը հայթայթէ,—գոյութիւն մը՝ որ ինքնին հայհոյանք և նախատինք մըն է հայ անուան և պատուին։

Ի՞նչ կը խորհի հիմա մեր մեծահամբաւ «Անահիտի» խմբագիր Արշակ Չօպանեանը այս առթիւ։ Ուղղակի ամբաստանում մը չունինք մենք իր դէմ. թերևս ինքն իսկ մեզ չափ անծանօթ էր եղած ոճիրներուն նախօրօք։ Բայց ինչո՞ւ ատենօք սփինքսներ ու էջեր յատկացուց ոճրագործներու անըմբռնելի Ջոլիի մը պաշտպանութեան համար, որ շուտով մուտք գտաւ եղեռնագործներու ձայն օրգանին մէջ։ Ի՞նչ կը խորհի հիմա պարոն Արշակ Չօպանեան Արփիարեանի արիւնաթաթախ դիակին առջև։ Ի՞նչ նորանոր բառեր և ֆրազներ կը փնտռէ վերստին գովաբանելու ոճրագործներու Ջոլիր մը։

Երբ Վենետիկի ոճիրը կը պախարակուէր Արզուեան ոճրագործ Ջոլիին վերագրուելով, Չօպանեան միակը եղաւ, «գեղարուեստական» հանդէսը ի սպաս դնելու ոճրագործապետին պաշտպանութեան համար, և ան էր, որ ծունր իջած այդ Արզուեան կուռքին առջև՝ աւետեց հայ ազգին թէ՝ ինչպիսի՜ հսկայ ու անխոնջ գործիչ մը ունէր ազգը յանձին այդ ամենէ գռեհիկ ոճրագործէ մըն ալ ոճրագործ ստոր էակին։

*

Ոմանք թերևս փոփոխամտութիւն մը նշմարեն այս Արփիարեանի նուիրուած թղթակցութեանս մէջ, գիտնալով թէ՝ շատոնց ի վեր դադրած էի անոր յեղափոխական ու քաղաքական մտքերուն համակիր մը հանդիսանալէ։ Բայց ես այս թղթակցութիւնը կը գրեմ իբրև նորեկ սերնդի ներկայացուցիչ մը և կողբամ գրիչ մը՝ որուն շատ պարտական ենք բոլորս, իբրև անհաւասար հրապարակագրի և քրօնիկագրի և գրագէտի, որուն յօդուածներով և քրօնիկներով ուսանք հայ ազատ մտքի արտայայտութիւնները օտար դպրոցներու սեղաններու նստած ժամանակնիս տակաւին, երբ ան, քշուած Լօնդօնի ամենէ աղքատիկ թաղի մը մութ ու աննշան անկիւնը, իր անկոպար ուղեղին արտադրութիւններով լոյս և լոյս կը սփռէր հայ մտայլ և յուսահատ մտքերուն վրայ։ Եղած էր մէկը, որ 30 տարուայ անդադար հանրային գործունէութենէ վերջ, ամբողջ կուսակցութեան մը գործերուն բեռը վրան, զուրկ բնական ամենէ տարրական պէտքերէ մարդ-անհատի մը գոյութեան համար՝ իբրև սնունդ, հագուած այնպիսի եղանակով մը, որ այդպիսի անշուք թաղի մը գրգլեակներով պարուրուած փողոցային գաւրօշներն անգամ եռաէն իբրև անհոգ մտքերնուն հրճուանք «հէ՜յ, մուրացկա՛ն, մուրացկան» կը պոռան, այդքան անբողոք, այդքան լաւատես հոգի մը ունենար... Այսպիսի հակամարդկային ոճիր մը մոռցնել կուտայ ամենամեծ վրէժխնդրութիւնն ալ, ալ ո՛ւր մնաց չնչին գաղափարի զանազանութիւն մը այս կամ այն կէտին վրայ։

Շատերուն ծանօթ է իր հանրային կեանքը, շատերուն ծանօթ են իր անհամար գրութիւնները, իր գործքերը, որոնց շնորհիւ դեռ Պոլիս, Դաշնակցական նորաբոյս կուսակցութիւն մը, տգէտի մը ձեռքը դանակ կը դնէր այդ ապստամբ գրիչը «սեւցնելու» համար։ Ցայտնի է թէ ինչպէս Վենետիկի նման անկիւն մը Արզուեան ոճրագործը դարանակալ գործակիցներ դրկեց՝ զայն ոչնչացնելու համար, որովհետև յանդգնած էր իր դէմ խօսիլ և գրել։ Բայց որո՞ւ ծանօթ են այն ներքին չարչարանքներն ու զրկանքները՝ որ Արփիարեան տարած է անյողդողդ ու անշշուկ, որոնց մէկ չնչին մասնիկը միայն կրող հրապարակային անհատ մը, անօրինէն պակաս գործունէութիւնով, շատոնց կանիծէր ազգ ու հայրենիք և կը նետուէր այնպիսի ասպարէզ մը, որ գոնէ իրեն մարդավայել կենցաղ մը կըրնար շնորհել։ Բայց Արփիար, հակառակ պարոն Չօպանեանի սոփեստ հաւաստիացումներուն, անընկճելի և անսայթաք հոգի մըն էր գրական ճակատամարտի մէջ և նահանջել չէր գիտեր ու չհնահանջեց և այդ խրոխտ հոգին լռեց խաւար դաբերու բռնի ույժով միայն։

Անոր նահատակութեան պատմութիւնները, և կրկին շնորհիւ այդ եղեռնապետ Արզուեանի, որուն համար ինք, Արփիար, աւա՜ղ որ մասնաւոր գորով մը կը տածէր ատենօք, երբ յեշողութեանս մէջ կարթննան, յուզումս կը խեղդէ զիս։ Իր ամենամեծ ու ամենէ վայրագ թշնամիներն իսկ յանդգնութիւնը ունեցած չեն զինքը շռայլ և դրամաշորթ մը հռչակելու, ինչ իրաւացի ու անիրաւ թերութիւններ ալ բարդած ըլլան վրան։ Իր «թէյով հացը» հայածանօթ ճըշմարտութիւն մըն է։ Իր հանդերձանքը մուրացկան մը ամօթահար ընող, նոյնիսկ առանց աւելորդ շապիկ մը ունենալու՝ անակնկալ պէտքերին գործածելու։ Ու այս բոլորը այն ատեն՝ երբ, ինչպէս ըսի, ամբողջ Վերակազմեալ Հնչակեանութեան բեռը վրան, երկու թերթ կը կառավարէր մէն-մինակ։

Հազիւ թէ իր գրչին ույժով և համայնքով Վեր. Հնչակեանութիւնը դրած կայուն հողի մը վրայ, Արզուեան, որուն դիկտատօրական և բռնապետ բնաւորութիւնը բոլոր իր հետ անգամ մը իսկ խօսող կամ տեսնուողներուն ծանօթ է, կը սկսի Արփիարեանի դէմ իր դաւերուն նախերգանքը։ Ամեն ինչ

ժանեան ներկայացուցչութեան ծախքերը յանուն ժողովրդական փողերի համաչխարհային խնայողութեան, հաւաստիանալով վարչութեան արմատական բարենորոգման անհրաժեշտութեանը, բնորոշելով այդ բարենորոգման բնոյթը և չը վիճելով դեսպանին տարեկան 50,000 րուբլի ռոճիկ նշանակելու դէմ, կանգ է առնում այն գործունէութեան վրա, որ ցոյց է տուել ռուսաց դիպլօմատիան Եապօնիայում վերջին ժամանակներս, վկայելով որ ռուսաց դիպլօմատիայի ներկայացուցիչները բնաւ այնպիսի հաղորդագրութիւններ չեն գրել, որոնք կարող լինէին մոլորեցնել ռուսական կառավարութեան. ընդհակառակն, վերջին ժամանակս մեր դիպլօմատները շարունակ մատնանշել են Եապօնիայի աճումը և պնդել են այն անհրաժեշտութեան վրա, թէ պէտք է հաստատ համաձայնութեան գալ Եապօնիայի հետ, պահելով մեր և եապօնական շահերը։

«Օրինագծի առիթով արտայայտված երկիւղները և կասկածանքները ցրելու համար, ինձ թւում է, որ ամենից լաւն է բացատրել՝ թէ ինչ ձևով վերջնականապէս բարգաւացին մեր այժմեան յարաբերութիւնները Եապօնիայի հետ և թէ ինչումն է կայանում այդ յարաբերութիւնների էութիւնը։

«Դա ես կաշխատեմ Թագաւոր Կայսրիս Բարձրագոյն թոյլտուութեամբ կատարել ըստ հնարաւորութեան համառօտ կերպով։

«Ձեզ յայտնի է, պարոններ, որ Պորտսմուտի պայմանագիրը շատ տեսակէտից էութեամբ նախնական բնաւորութիւն ունէր։ Մի քանի կարևոր—օրինակ՝ առևտրական պայմանագրի, ձկնորսական դաշնագրութեան, երկաթուղագծերի պահպանման—հարցերի նկատմամբ նրա մէջ ընգծված էին միայն Ռուսաստանի և Եապօնիայի ապագայ մասնագիտական համաձայնութիւնների ընդհանուր հիմունքները։ Եւ այդ երեք առարկաների վերաբերութեամբ բանակցութիւն վարելու ծանր և պատասխանատու գործը ինձ վիճակվեց։

«Դուք յիշում էք անշուշտ այն յուզալից տրամադրութիւնը, որի օրօք ընթանում էին բանակցութիւնները, տրամադրութիւն, որպիսին երևան էր գալիս առ Եապօնիան տածած մեր քաղաքական յարաբերութիւնների լիակատար անորոշութիւնից. ինչպէս մեր, այնպէս և եապօնացիների կողմից բացարձակ անվստահութիւն էր նկատվում դէպի պորտսմուտեան պայմանագրով ստեղծված դրութեան կացութիւնը։ Այդ բոլորը խանգարում և բարդացնում էր գործը։ Անկասկած էր որ հաստատ խաղաղութիւն հաստատել և դրա հետ միասին Ռուսաստանի կենսունակ շահերը պաշտպանել հնարաւոր էր միայն այն դէպքում, երբ փոփոխութեան ենթարկվէր դէպի Եապօնիան ունեցած մեր յարաբերութիւնների ընդհանուր դրութիւնը։ Այդ նպատակին ուղղեցի ես, Բարձրագոյն կամքի համաձայն, իմ բոլոր ջանքերը։ Արդ՝ ես ղեկավարվեցի հետևեալ ընդհանուր—թոյլ եմ տալիս ինձ ասել—բարձր տեսակի խորհրդածութիւններով։

«Պատմութիւնը մեզ շատ օրինակներ է տալիս, թէ ինչպէս երկու ժողովուրդ, որոնք հանդէս են գալիս դէմ առ դէմ բացարձակ կռւում, ճանաչելով միմեանց և համակվելով երկուստեք յարգանքով, վերջում հող են գտնում խաղաղ բարեացակամ յարաբերութիւնների և հանրային կուլտուրայի ասպարէզում միահամուռ աշխատելու համար։ Բայց դա պատահում է լոկ այն ժամանակ, երբ հակառակորդներից և ոչ մէկը չէ վնասվում այն բանում, ինչ որ նա իրաւունք ունի իր պատմական ժառանգութիւնը համարել, ինչ որ ձեռք է բերել նախկին սերունդների անձնուրաց ջանքերով և հանդիսանում է ազգային զարգացման բնական հետևանք։

«Որքան տխրալի չեն մեր զոհերը պորտսմուտեան պայմանագրի ոյժով, պէտք է ընդունել, որ Ռուսաստանը դուրս եկաւ այն պատերազմից, որ վարեց անօրինակ դժուարին և անձեռնտու պայմաններում, ոչինչ չը կորցնելով իր այդօրինակ պատմական ժառանգութիւնից. Նա զիջեց միայն այն, ինչ որ դեռ վերջերս Եապօնիային էր պատկանում և ճնշում էր նրան թէ աշխարհագրական և թէ տնտեսական պայմանների ոյժով, այսինքն Սախալինի հարաւային մասը. բայց չը կրճատվեց ռուս զօրքի հզօրութիւնը և կորովը, որ իր կրծքով կանգնած է Ռուսաստանի պատմական միութեան, ռուսաց պատմութեան դարաւոր ծնունդի և դեռ չը խորտակված յուշարձանների համար։ Այդօրինակ պայմաններում ոչինչ արգելք չէր հանդիսանում, որ Ռուսաստանը, ներքին կարգ ու կանոնի և ներքին կազմի հանգիստ վերածնութեան ծարաւի Ռուսաստանը, ձեռք մեկնէր երէկվայ թշնամուն և հաւատացնէր նրան, որ նա առիթ չի որոնի՝ աւարտած կռիւը վերսկսելու համար։

«Ինչ վերաբերում է Եապօնիային, չը նայած նրան, որ եապօնական ազգայնականութեան շատ խաւերում այն համոզմունքն էր տիրում, թէ պատերազմը երկրին չը տուեց նրա պայմանների և զոհերի հետ համաչափ օգուտներ, անկասկած այնտեղ էլ երևան եկան խաղաղասիրական ձգտումներ։ Իմ անձնական ծանօթութիւնը եապօնական պետական գլխաւոր ղեկավարիչ անձանց հետ համոզել է ինձ, որ ինչպէս պատերազմից առաջ, այնպէս էլ նրանից յետոյ՝ նրանց շատերի մէջ կենդանի ցանկութիւն կար մեզ հետ հաստատ համաձայնութիւն կապելու, մի համաձայնութիւն, որ հիմնված լինի երկուստեք իրաւունքների և շահերի ճանաչողութեան վրա։

«Ինչպէս յայտնի է, երկար բարեկամական ջանքերից և աշխատանքներից յետոյ, երկու կողմերն էլ հասան իրանց նպատակին. Պետերբուրգում, 1907 թ. յուլիսի 15-ին, Եապօնիան և Ռուսաստանը լրացուցիչ պայմանագիր կնքեցին՝ առևտրական պայմանագրի, ձկնորսական դաշնագրութեան և երկաթուղիներ միացնելու դաշնագրութեան վերաբերմամբ։

«Այդ համաձայնութիւնը քաղաքական ընդհանուր յատկութեան է։ Այդ միջազգային ակտում միանգամայն պարզ կերպով որոշված է Ռուսաստանի և Եապօնիայի պարտականութիւնը՝ յարգել ինչպէս տերիտօրիալ փոխադարձ անձեռնմխելիութիւնը, այնպէս և ամբողջ միաւորութիւնը այն պայմանագրեան իրաւունքների, որոնք որոշում են երկու պետութիւնների դրութիւնը Ասիայի սահմաններում։ Այդ համաձայնութիւնը, իմ համոզմունքով, ոչ միայն նիւթական, այլ և բարոյական մեծ արժէք ունի։ Նա, ես գիտեմ, ենթարկվելու է բազմաթիւ յարձակումների և կասկածանքների. մատնանշում են, որ նա, ինչպէս ամեն մի դիպլօմատիական ակտ, հանդիսանում է խաղաղութիւնը պահելու թղթէ ապահովութիւն միայն, մի խոչընդոտ, որ չի դիմանայ զօրականութեան ոյժին և թափին։ Թող ինձ թոյլ տրվի ասել, որ միայն այս դիպլօմատիական ակտը չէ, որ իբրև գրաւական է ծառայելու Հեռաւոր Արևելքում խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Նրա ոյժը և նշանակութիւնը կրկնապատկվում են նրանով, որ նա ներկայանում է ասես մի օղակ ուրիշ, նոյն խաղաղասիրական նպատակների հետամուտ, համաձայնութիւնների շղթայի մէջ, որ լիովին ներդաշնակվում է մեր միջազգային պայմանագրերի ընդհանուր սիստեմի հետ։ Այդ սիստեմը ձեզ յայտնի է և հիմնված է Ֆրանսիայի հետ կնքված դաշնակցական փոխնական յարաբերութիւնների վրա։

«Անցեալ ամառ համաձայնութիւն կնքվեց մեր և Եապօնիային դաշնակից Անգլիայի միջև։ Թէև այդ համաձայնութիւնը վերաբերում է Միջին Ասիային վերաբերող մասնագիտական մի քանի հարցերի միայն, բայց նա հանդիսանում է հանուր խաղաղութիւնը և Եապօնիայի հետ մեր յարաբերութիւնները հաստատապէս պահպանելու անպայման բարոյական գրաւական։

«Վերջապէս, Հեռաւոր Արևելքի գործերում շահագրգռված միւս երկու մեծ պետութիւններն էլ, Գերմանիան և Միացեալ-Նահանգները, որոնց հետ մենք պատմական անկեղծ բարեկամական յարակցութիւններ ենք պահպանում, միևնոյն նպատակին են ձգտում՝ կայուն հաւասարակշռութիւն և հաստատ խաղաղութիւն ստեղծել Խաղաղ ովկիանոսի աւազանում։

Այդպիսով Հեռաւոր Արևելքում ներկայումս ստեղծված է միջազգային համաձայնութիւնների և շահերի ամբողջ մի ցանց։ Քաղաքական մթնոլորտը անվիճելի բարեյաջող է ինչպէս մասնաւորապէս մեզ, այնպէս և ընդհանուր հանգստութեան համար։

«Այդպէս «ուրեմն, թերևս ինձ աջողվեց ցրել բոլոր կասկածանքները և ապացուցանել, որ մեր յարաբերութիւնները Եապօնիայի հետ հանգիստ և նորմալ ընթացքի մէջ են մտել։ Այդ յարաբերութիւնները, ես կարծում եմ, այսուհետև կամրապնդվեն այն հիմունքների վրա, որոնք և միջազգային առանձին կազմակերպութիւնների նորմալ փոխադարձ յարաբերութիւնների սիւներն են հանդիսանում, այսինքն պատմական երկուստեք ամբողջութիւնը և երկուստեք իրաւունքների ու շահերի ընդհանուր գումարումը յարգելու վրա։ Երկու հարևան ժողովրդի՝ յարաբերութիւնների նմանօրինակ ֆազիսում ասպարէզ գալու հետ միասին, անկասկած օտարի իրաւունքների և շահերի իւրաքանչիւր խախտման համար պատասխանատուութիւնը աւելանում է. դրա հետ միասին մեծ չափով ուժեղանում է սեփական իրաւունքների և շահերի անձեռնմխելիութեան զգացմունքը։

«Այսուհետև Ռուսաստանը առանձնապէս պարզօրէն կը գիտակցէ, որ ասիական իր իշխանութիւնների սահմաններում նա տէր է պատմական բնական մի ժառանգութեան, որ իւրաքանչիւր վտանգ, որ կարող է սպառնալ այդ իշխանութիւններին, ամբողջ ռուսաց պետութեան վտանգն է, և այդ իսկ պատճառով Ռուսաստանի գերագոյն պարտականութիւնն է՝ լարել իր բոլոր հոգեկան և նիւթական ոյժերը՝ հաստատ հիմքերի վրա դնելու և բազմակողմանի զարգացնելու այդ իշխանութիւնները։

«Այդ զգացմունքը, ես հաւատացած եմ, վառ և կենդանի է ռուս ժողովրդի սրտերում, ձեր բոլորի սրտերում, պարոններ, որ եկել էք այստեղ նոյն ժողովրդի կողմից, որպէսզի կառավարութեան հետ միասին բազմապատկէք ռուսաց ամբողջ պետութեան ոյժերը և ամրութիւնը։ Այդ զգացմունքը այն աստիճան անժխտելի և օրինական է, որ ես համոզված եմ, որ նա ամբողջովին ընդունվում և գնահատվում է Ռուսաստանի սահմաններից դուրս էլ և, ամենից առաջ, մեր երէկվայ թշնամիներ, այժմեան բարի հարևաններ—եապօնացիների մէջ։

«Երկու խօսք էլ, պարոններ։ Նախատեսում եմ, որ ձեզանից շատերը կշտամբում են ինձ, որ ես լաւատես եմ։ Այո, յիրաւի, ես բաւական լաւատես եմ, բայց ես ունեմ առողջ լաւատեսութիւն, որ արմատացած է այն խորագոյն հաւատի մէջ, որ տածում եմ դէպի ռուս ժողովրդի ոյժը, խելացիութիւնը և հայրենասիրութիւնը... (աղաղակներ «բրաւօ»)։ Այդ հաւատով էի ես համակված, երբ այս բոլէիս լուծում էի ձեր առաջ դժուարին խնդիրը. նա հէնց ինքն էլ կօգնէ ինձ կամ արտաքին գործերի մի ուրիշ մինիստրի՝ պաշտպանել ամեն տեսակ պատահականութիւնից և հիմնաւորել ձեռք բերված արդիւնքները»։ Աղմկալից ծափահարութիւններ)։

Միլիւկօվը յայտնում է, որ սահմանադիր-ռամկավարների ֆրակցիան մեծ բաւականութեամբ լսեց մինիստրի ճառը և իր պարտքն է համարում ողջունել նրա ասպարէզ գալը ժողովրդական ներկայացուցչութեան առաջ, բացատրելով արտաքին քաղաքականութեան վերաբերող հարցերը։

«Ռուսաց դիպլօմատիան իր քայլերում պէտք է յենվի հասարակական մտքի վրա։ Ռուսաստանը առիթ չէ փնտռում կռիւը վերսկսելու համար, վրիժառութեան քաղաքականութեամբ չէ ղեկավարվում։ Մենք հաւատում ենք, որ երբ մինիստրը շարունակ ասպարէզ գայ ժողովրդական ներկայացուցչութեան առաջ, այն ժամանակ անպատասխանատու դիպլօմատները այլևս չեն միջամտի դիպլօմատիայի կանոնաւոր գործունէութեան (ծափահարութիւններ)։ Հեռաւոր Արևելքում լաւատեսութեան համար ժամանակը չէ հասել, դեռ չէ հաստատվել այն հաւասարակշռութիւնը, որպիսին կարող է այնտեղ հաստատվել։ Եթէ Հեռ.-Արևելքի հանգստութեան պատրուակի տակ մենք ակտիվ քաղաքականութիւն վարենք Մերձաւոր Արևելքում, այն դէպքում մենք չենք կարող խուսափել նոր արկածներից»։

Քառորդ ժամ ընդմիջումից յետոյ, Չխեիձէն յայտնում է, որ սօց.-դեմօկրատները հակառակ ձայն են տալու, և ցանկանում է պատճառաբանել այդ յայտարարութիւնը։

Նախագահը թոյլ չէ տալիս կարդալ պատճառները։

Այնուհետև Դուման յօդուածային քննութիւնից յետոյ, 174 ձայնով ընդդէմ 109-ի, մերժում է նախահաշւի մասնաժողովի ուղղումը նախագծված պաշտօնի կիրարկումը մի տարով սահմանափակելու մասին, դեսպանի ռոճիկը որոշում է տարեկան 50,000 րուբլի, ընդունում է օրինագիծը հոկտեմբերեանների մի քանի փոփոխութիւններով։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանին են յանձնված, «Т. Л.»-ի ասելով, հետևեալ անձերը. 1) Ալէքսանդրոպոլցի Տիգրան Մխիթարեանց և Յաբէթ Վարդանեանց (նա ինքը Մամիկոն Զարոխչեան) և Թիւրքահպատակ Գրիգոր Մուղդուսի-Աւետիսեան. առաջին երկուսը մեղադրվում են՝ ա) 1906 թ. օգ. 21-ին, Ալէքսանդրոպոլում, միմեանց և ուրիշ անձանց հետ համաձայնութիւն կապելով սպանեցին պետական գանձատան պաշտօնեայ Սերգէյ Կալիօնուն և ծանր վիրաւորեցին Կազիմիր Սուխօցկուն ու յափշտակեցին ձեռքի ծրարները. բ) մեղադրվում են նաև այն բանում, որ Բէշ-Բիլիսա վանքի մօտ, խաբեբայութեամբ տանելով մի ամայի տեղ, սպանեցին Սիմէօն Լիբաշովին և Վասիլի Սօխրիակովին և վերցրին նրանց երկու կառքը 8 ձիերով։ Մուղդուսի-Աւետիսեանը, գիտենալով այդ անձանց գործերը, ապաստարան է տուել իր բնակարանում։ 2) Դերբենտ քաղաքի բնակիչ Մամէդ-Ալի Թաղի-օղլի, որ իր աւազակախմբով 1906 թ. օգ. 10-ին, Դերբենտի շրջակայքում, յարձակվեց Պանունցևի և Բակշեևի վրա և գերեց նրանց, ապա առաջինից 6600 ր. և երկրորդից 1000 ր. փրկանք ստանալով ազատեց նրանց։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Երէկ, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Ալէքսանդրովսկի զինուորական տաճարում հոգեհանգիստ կատարվեց Ալէքսանդր II Ազատարար կայսրի յիշատակին։ Հոգեհանգստին ներկայ էին Փոխարքան իր օգնականներով, գեներալիտէտը, զինուորական և քաղաքացիական ներկայացուցիչներ և բազմաթիւ աղօթողներ։

◆ Այսօր ս. Դաւիթ եկեղեցում տեղի է ունենալու հոգեհանգիստ հանգուցեալ իշխ. Ի. Ճավճավաձէի յիշատակին։

◆ Առաջիկայ շաբաթվայ կիսին Բագւում կը բացվի նկարիչ Բաշինջաղեանի պատկերների ցուցահանդէս, որը կը տևէ միայն երեք շաբաթ։ Ցուցահանդէսը զետեղված կը լինի Բագուի ժողովարանի հիւրասենեակում։ Ցուցահանդէսում կը լինեն բացի այն նկարներից, որոնք գտնվում էին Թիֆլիսի վերջին ցուցահանդէսում, նաև բոլորովին նորերը։

◆ Թիֆլիս վերադարձաւ Փոխարքայի դիւանատան փոխ-վերատեսուչ Ստրատօնովը Զաքաթալայից, ուր գնացել էր շրջանի վարչութեան գործերը վերաքննելու համար։

◆ Փետրվարի 27-ին, Թիֆլիսի 1-ին արական գիմնազիայի վերատեսուչ կ. Գանի նախագահութեամբ, կայացաւ տեղական իգական գիմնազիաների վերատեսուչների և կառավարչուհիների, դպրոցական բժիշկների, ծնողական ժողովների անդամների և քաղաքային ինքնավարութեան ներկայացուցիչների ժողով՝ իգական գիմնազիաներում մարմնամարզութիւն մտցնելու հարցի մասին խորհրդակցելու համար։ Նիստը բանալով՝ Գանը ժողովին ծանօթացրեց, թէ այդ գործը ինչ հիմքերի վրա է դրված արտասահմանում։ Ժողովը միաձայն որոշեց մտցնել իգական գիմնազիաներում մարմնամարզութիւն, բայց ոչ այսպէս կոչված «գործիքների», այլ բժշկական, որ գլխաւորապէս պարփակվում է ազատ օդում կատարվող երեխայական խաղերի մէջ։ Ժողովի կարծիքով, այդպիսի մարմնամարզութիւնը պէտք է մտցնել պարտադիր առարկաների ցուցակում, բայց նրան պէտք է նուիրել ոչ վեցերորդ դասերը։ Թէ ո՛ր ժամին և ո՛ր դասարանի համար հարկաւոր է նշանակել մարմնամարզութիւնը, ժողովի կարծիքով, պէտք է թողնվի այդ՝ գիմնազիայի դպրոցական իշխանութեան հայեցողութեան։ Այս հարցը քննելու ժամանակ ցանկութիւն յայտնվեց, որ մարմնամարզութեան դասաւանդութիւնը առնվի գիմնազիաների վերատեսուչների և կառավարչուհիների իշխանութիւնից և յանձնվի առանձին մարմնի։ Խաղերը և մարմնամարզութիւնը կազմակերպելու տեղի առիթով քաղաքային ինքնավարութեան ներկայացուցիչները յայտնեցին, որ քաղաքը արդէն միջնորդութիւն է յարուցել վրաց էկզարխի առաջ, որ Վերայի նախկին գերեզմանատան հողը զիջէ քաղաքին. էկզարխը համակրանքով է վերաբերվել այդ հարցին։ Բայց որովհետև քաղաքի կենտրոնական մասում ազատ և յարմար տեղ չը կայ, քաղաքային վարչութիւնը տեղ կը յատկացնի Նախալովկում։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ պ. Հրաչեայ Սառաֆեան, Թիֆլիսաբնակ, ի յիշատակ իր կնոջ, Վարդանոյշ Սառաֆեանի, հոգեհացի փոխարէն, նուիրել է 150 րուբլի, որից 50 ր. Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերութեան, 50 ր. յանձնվել է նոյն ընկերութեանը՝ Կովկասի հայ տառապեալների համար, յանձնելու Թիֆլիսի հայոց Նպաստամատոյց Յանձնաժողովին, և 50 րուբլի ի նպաստ Հայաստանի սովեալների, հանգանակիչ մասնաժողովին յանձնելու համար։ Վերջին 50 ր. ստացաւ խմբագրութիւնս։ Ուրախալի է, որ հոգեհացի փոխարէն աւելի իրական բարեգործութիւն անելու գաղափարը հետզհետէ մարմնանում է հայ հասարակութեան մէջ։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամ իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկի պաշտօնի ժամանակամիջոցը (4 տարի) արդէն լրացել է։ Այժմ նրա տեղ ընտրելու են նորին։ Ձայնաւորներից շատերը մասնաւոր խորհրդակցութիւններ կազմելով մտադրութիւն ունեն առաջ տանել կրկին Ն. Ե.-ի թեկնածութիւնը. միւսներն էլ առաջարկում են ուրիշ անձերի։ Վաղը, մարտի 3-ին, դումայում այդ հարցն էլ քննութեան կառնվի։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատար, ինչպէս յայտնի է, քաղաքային դուման ընտրեց վարչութեան անդամ բժ. Ա. Խատիսեանին։ Սակայն նա մինչև օրս չէր հաստատվել իր պաշտօնում։ Փետրվարի 28-ին Կովկասի Փոխարքան տեղեկացրեց, որ նա հաստատում է Խատիսեանին քաղաքագլխի պաշտօնակատարի պաշտօնում առաջիկայ քառամեակի համար։

◆ Թիֆլիսի գրականագէտների ժողովներում նախագահող պ. Հ. Առաքելեան դիմել է Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետին և թոյլտուութիւն խնդրել՝ գումարել գրականագէտների ընդհանուր ժողով առաջիկայ կիրակի օրը, մարտի 9-ին։

◆ Վրաց «Ազրի» լրագիրը ընդմիշտ դադարեցնելու է իր գոյութիւնը միջոցների բացակայութեան պատճառով։

◆ Երէկ լոյս էր տեսնելու «Մամուլ» օրաթերթը, սակայն մի քանի տեխնիքական հանգամանքներ արգելք են լինում լրագրի լոյս տեսնելուն։

◆ Երէկ լոյս տեսաւ վրացերէն լեզուով նոր օրաթերթ «Ամիրանի» (Прометей) անունով Կ. Կավտարաձէի խմբագրութեամբ և հրատարակութեամբ։

◆ «Жизнь» թերթի խմբագրութիւնը մեզ խնդրում է յայտնել, որ տեխնիքական մի քանի անյարմարութիւնների պատճառով և միւս կողմից նկատի առնելով, որ խմբագրութիւնը ցանկանում է թերթի ծաւալը մեծացնել, շաբաթաթերթի հերթական № 7-ը լոյս կը տեսնի կիրակի, մարտի 3-ին։ Շաբաթաթերթում, սովորական բաժիններից զատ, տպվելու են նաև Պետ. Գործ. հեռագիրները և տեղական կեանքից զանազան լուրեր։

◆ Մի խումբ անձինք Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհրդի քարտուղարի պաշտօնի համար առաջ են մղում քաղաքային դումայի ձայնաւոր Էյրանովի թեկնածութիւնը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան նախկին ծառայող Լ. Մամուլովի կնոջը նշանակված է 900 րուբլի նպաստ։

◆ Սանիտարական-բժշկական տեղեկութիւններին նայած, վերջին շաբաթս Թիֆլիսում ծաղիկ և քութէշ հիւանդութիւնները մեղմացել են, իսկ բծաւոր բոլորովին չը կայ։ Բայց միւս կողմից երեխաների մէջ շատ է տարածված կարմրուկ հիւանդութիւնը։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Փետրվարի 11-ին, երկու տարվայ ընդմիջումից յետոյ, կայացաւ Մոսկվայի դատաստանական պալատի շրջանի երդուեալ-հաւատարմատարների ընդհանուր ժողովը։ Ժողովը լսեց Ս. Ա. Մուրոմցևի գրաւոր յայտարարութիւնը այն մասին, թէ նա հրաժարվում է Մոսկվայի դատաստանական պալատի երդուեալ - հաւատարմատարների խորհրդի անդամութիւնից։ Ժողովը միաձայն որոշեց՝ յայտնել Մուրոմցևին ցաւակցութիւն նրա հրաժարման առիթով և շնորհակալութիւն յայտնել նրան երդուեալ-հաւատարմատարների դասակարգին նրա մատուցած ծառայութիւնների համար։ Բացի դրանից, նոյնպէս միաձայն, ժողովը վճռեց կազմակերպել մի դրամագլուխ Մուրոմցևի անուան և կախել խորհրդի դահլիճում Մուրոմցևի պատկերը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ներքին

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Դումայական նախահաշւի մասնաժողովից ընտրված փոխ-մասնաժողովը իր 4-րդ նիստում շարունակեց քննել ծովային մինիստրութեան 1908 թ. ծախքերի նախահաշիւը։ Փոխ-մասնաժողովը որոշեց կրճատել նախահաշւի 13-րդ կէտի գումարը (նոր նաւերի կառուցում 12 միլիոնով)։

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ (Դօնի վրա)։ Քաղաքային դուման միաձայն որոշեց միջնորդութիւն յարուցել, որ Պետերբուրգի քաղաքապետ գ.-մ. Դրաչևսկուն տրվի Նախիջեան քաղաքի պատուաւոր քաղաքացու կոչումը։

Հարցապնդումների խնդրով զբաղվող դումայական մասնաժողովը որոշեց ֆինլանդական գործերի վերաբերութեամբ արված բոլոր հարցապնդումները ներկայացնել դու-

---

կանխաւ սարքուած, գեղեցիկ օր մը խեղճ Արփիարեանի ձեռքը քանի մը շիլին դրուելով, իրեն կառաջարկուի Լօնդոնէն դուրս ծովեզերեայ տեղ մը երթալ «հանգստութեան» համար։ Արփիարեան կը հաւանի ու կը հեռանայ և երբ 1—2 շաբաթ վերջ կը վերադառնայ, դռները փակ կը գտնէ երեսին, գրպանը առանց ստակի և կը պարտաւորուի օրեր Լօնդոնի փողոցները քաշկռտել անօթի և անտուն։ Ինչո՞ւ։ Որովհետև Արզումեան արդէն հոն զետեղած էր կող-կողի համբաւաւոր Պարթևեան մը և Տաճրեան մը, վերջինս Բուլգարիայէն փախած՝ իր մէկ դաւաճանութեան շնորհիւ։ Ու Արփիարեան ոչ թէ լուռ կը տանի այս ամէնը, այլ և խոյս կուտայ բարեկամներէ՝ որպէսզի չկարծեն թէ իրենցմէ օգնութիւն հայցել կուզէ։ Ու այս կեանքով օրեր անցնելէ վերջ միայն իր ծանօթաց ականջը կը հասնի սոյն զարհուրելի ճշմարտութիւնը։ Քանի-քանի անգամներ ալ կանէ այն տեղերը, ուր աչքի լոյս և կեանք էր մաշեցուցած. բայց դռները փակ էին։

Այս բոլորին տոկաց Արփիարեան։ Ոչ հրապարակաւ, ոչ ներքնապէս բողոքներ արձակեց. ինքզինքը չափազանց վեհ ու խրոխտ կը զգար՝ հասարակութիւնը համանման մանր խնդիրներով զբաղեցնելու։ Ու երբ, քաշուելով Իտալիա, հազար ու մէկ զրկանքներէ վերջ, սկսաւ հասարակութեան ցոյց տալ Արզումեան գարշատիպ արարածին [illegible]ութիւնները՝ ոչ թէ հանդէպ իր անձին, այլ և հանրութեան, ոճրագործին ձեռքը հոն ալ երկարեցաւ, բայց անյաջող արդիւնքով։ Հիմա, սակայն, յաւիտեան լռած է Արփիարեան։ Թերևս, ով գիտէ, թէ իր անմրցելի գրիչը չկրցաւ վերջնականօրէն խորտակել այդ աւազակախումբը, գուցէ իր եղեռնական սպանութիւնը կատարէ այդ վսեմ գործը, որ վերջին ժամանակս ոչ թէ Արփիարեանի, այլ և բովանդակ գիտակից հայութեան բաղձանքը եղած է։

Միևնոյն ժամանակ, պէտք է այս ոճրագործութեան առաջքը առնելու վրայ խորհիլ։ Այն հայը, ըլլայ արտասահման կամ Ամերիկա կամ Եգիպտոս, որ գիտակցաբար դեռ ևս ոյժ և եռանդ կուտայ այս ոճրագործներուն, որոնք տակաւին Վեր. Հնչակեան անունը կը կրեն և «Ձայն Հայրենեաց» թերթը կը հրատարակեն, ուղղակի մասնակից մըն է անոնց ոճիրներուն.

Այն, ինչ որ Թիւրք իշխանութիւնը իր ամենավայրագ օրերուն չէր համարձակած ընել իր թշնամիներուն դէմ, այսօր յեղափոխական անունին տակ պարտկուած ոճրագործ հայեր կը կատարեն։ Մենք չենք ըսեր թէ՝ հակառակորդ կուսակցութիւն մըն ալ անոնց գոյութիւնը վերցնէ համանման վարժունքով։ Բայց այդ գործին համար աւելի քաղաքակիրթ և օրինաւոր միջոցներ կան, և, որքան շուտ, այնքան լաւ։ Հասարակութիւն մը, որ լուռ կը տանի այսպիսի ոճիրներ, ըլլան հնչակեանէ կամ դաշնակցականէ, ամչնալու է իր գոյութեան վրայ։ Ռուսահայ թէ Թիւրքահայ պէտք է շարժին հայութեան սպառնացող այս եղական վտանգին առաջքը առնելու—վտանգ մը՝ որ խափանել կը ջանայ հայ մաքի, խօսքի, գրչի ազատութիւնը, որուն համար կը պայքարինք աւելի ահաւոր բռնակալներու դէմ։

Մինաս Ցոլակ

մայի ընդհանուր ժողովին մի ընդհանուր զեկուցագրով։

Արտաքին

ԲԵՐԼԻՆ։ Րայխստագի մասնաժողովը առաջին ընթերցումով մերժեց նոր բօրսային կանօնադրութեան կառավարական նախագիծը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Լիբէրալ Ալդէնի հարցապնդումին՝ թէ արդեօք կառավարութիւնը որևէ բան արե՞լ է աւստրիական կառավարութեան հայեացքները պարզելու համար Մակեդօնիայում Թիւրք նահանգապետ նշանակելու վերաբերութեամբ՝ Գրէյը պատասխանեց, որ Անգլիան դիմել է պետութիւններին մի հաղորդագրութեամբ, որով պարզում է անգլիական կառավարութեան հայեացքները։

Լօրդերի պալատը 153 ձայնով ընդդէմ 33-ի մերժեց Շոտլանդիայի հողային կապալի օրէնքը, որ ընդունել էր համայնքների պալատը։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ։ Պարլամենտում, պատգամաւորներից մի քանիսը հարցապնդում արին, թէ արդեօք ճի՞շտ են այն լուրերը, թէ ագրարային անկարգութիւններ են տեղի ունենալու։ Մինիստր-նախագահը յայտնեց, որ մամուլի տարածած լուրերը ոչ մի բանով չեն հաստատվում. կալուածատէրերի և գիւղացիների վէճերը ամեն տարի տեղի են ունենում գիւղատնտեսական աշխատանքներից առաջ. այդ երևոյթը նկատելի է առանձնապէս այս տարի, երբ նոր ագրարային օրէնքներ են գործադրվում։ Այդ օրէնքները կանօնաւոր կերպով գործադրելու և կարգ ու կանօնը չը խախտելու համար ձեռք են առնված սուկ նախազգուշացման լայն միջոցներ, որոնք երկիւղ չեն կարող յարուցել։

ԲԵՐԼԻՆ։ Քննելով Անգլիայի առաջարկութիւնը Մակեդօնիայի գեներալ-նահանգապետ նշանակելու մասին, (?) լրագիրը կողմնակից է մահմեդական նշանակելուն, գտնելով որ աւելի լաւ է այն աստիճան ամրացնել այժմեան գեներալ տեսուչ Հիլմի-փաշայի դրութիւնը, որպէսզի նա կարող լինի աջողութեամբ կռիւ մղել բազմաթիւ խռովարարների դէմ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Դաշնակցական խորհուրդը հաստատեց այն նախագիծը, որի համաձայն գերմանական գաղութներում 1450 կիլօմետր տարածութեան վրա երկաթուղագծեր են կառուցվելու։

ԲԵՐԼԻՆ։ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկու ճառը տեղական քաղաքական շրջաններում ընդհանուրի հաւանութեանը հանդիպեց։ Պարլամենտական շրջաններում առանձնապէս ընդգծվում է այն փաստը, որ Իզվօլսկին Թագաւոր Կայսրի թոյլտւութեամբ խօսեց ժողովրդական ներկայացուցիչների առաջ, ուժեղացնելով դրանով ռուսաց պարլամենտի նշանակութիւնը։

«Նացիօնալ Ցայտունգը» ասում է, որ Իզվօլսկին վերստին երևան հանեց իր պետական ընդունակութիւնները այն չափաւորութեամբ, որով նա քննում է ռուս-եապօնական պատերազմի ստեղծած միջազգային դրութիւնը։ Առանձնապէս պէտք է շեշտել նրա այն ցուցմունքները՝ թէ Ռուսաստանի յարաբերութիւնները դէպի Գերմանիան և Միացեալ-Նահանգները պատմական սաեղծագործութեան հետքեր են կրում։

«Ֆօսիշէ-Ցայտունգը» գրում է, որ Իզվօլսկու ասածները էական նշանակութիւն ունեն և արձանագրում է այն աջող տպաւորութիւնը, որպիսին գործեց նրա ճառը Դումայի վրա։ Իր յայտարարութիւններով նա նպաստեց ուժեղանալու այն հաւատը՝ թէ Եապօնիայի հետ հաշտութիւնը ամրակուռ հիմքերի վրա է դրված։ Լրագիրը նկատում է, որ Իզվօլսկին անկեղծօրէն խոստովանեց, որ Ռուսաստանը Եապօնիային յանձնեց միայն այն ձեռնարկութեան պտուղը, որ ստեղծեցին Ռուսաստանի ոյժերը առանց հարկաւոր գնահատութեան. մի մարդ, որ այդպէս պարզօրէն գիտակցում է ռուսաց քաղաքականութեան սխալները, դիւրին կերպով չի կրկնի հէնց միևնոյն սխալը։

«Կեօլնիշէ-Ցայտունգ»-ը ասում է. «Ամուր և հաստատ՝ Իզվօլսկին պաշտպանեց յարձակումների ենթակայ ռուսաց դիպլօմատիային ժողովրդական ներկայացուցիչների առաջ։ Այժմ կառավարութեան ներկայացուցիչները կարող են ժողովրդական ներկայացուցիչների առաջ պարզել կառավարութեան պաշտօնական հայեացքները, նրա քաղաքականութիւնը և պլանները։ Սկզբում դա անհնարին էր։ Այդպէս ստեղծվեց նոր կարևոր հանգամանքը միջազգային խաղաղութեան նկատմամբ հանուր հաւատը ամրապնդելու համար»։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՒՏՈՒՄ Է

Մօսկվա, Ոսկու-Զօնին.—Ձեր յօդուածը՝ «Պատասխան Բրինդարին» կը տպվի։

Մեղրի, Եփրեմ վարդապետին.—Ձեր յօդուածը՝ «Գիւղական չարիքներ» կը տպագրվի։

Ժրնէվ, Տ. Տէր-Յակոբեանին։ Ձեր յօդուածը «Դէմագօգիան հայկական կեանքում» կը տպագրվի։

Խնդրում ենք երեքիդ էլ՝ համբերութիւն ունենալ։ «Մշակի» փոքր դիրքը թոյլ չէ տալիս տպել յօդուածները անյապաղ։

Մեր թղթակիցներին.—Խնդրում ենք բոլոր լուրերը, յօդուածները ամեն անգամ ստորագրել իսկական անունով և ազգանունով խմբագրութեան գիտութեան համար, այլապէս նրանք չեն տպվի, որքան և կարևոր լինեն։ Այլև գրել թղթի մի երեսի վրա, ամփոփ, լրկ փաստացի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԱՆԴՐԿՈՎԿ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԻ ՁՄԵՌԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
(Նշանակված են Թիֆլիսի ժամերով)

Թիֆլիսից Բագու		Բագուից Թիֆլիս	
Արագ. գիշ.	12 ժ. 28 ր.	Արագ. երեկ.	5 ժ. 02 ր.
Պօստ. երեկ.	9 ժ. 41 ր.	Պօստ. ցեր.	12 ժ. 21 ր.
Մարդ. առաւ.	7 ժ. 53 ր.	Մարդ. առաւ.	4 ժ. 58 ր.
Թիֆլիսից Բաթում		**Բաթումից Թիֆլիս**	
Մարդ. առաւ.	10 ժ. 58 ր.	Մարդ. առաւ.	10 ժ. 38 ր.
Պօստ. առաւ.	9 ժ. 15 ր.	Պօստ. առաւ.	6 ժ. 49 ր.
Մարդ. երեկ.	11 ժ. 22 ր.	Մարդ. երեկ.	5 ժ. 46 ր.
Թիֆլիսից Երևան		**Երևանից Թիֆլիս**	
Պօստ. գիշ.	1 ժ. 8 ր.	Պօստ. ցերեկ.	1 ժ. 18 ր.
Մ.-ապր. ցեր.	3 ժ. 16 ր.	Մ.-ապր. ա.գ.	12 ժ. 52 ր.
Կարսից. Ալէքսան.		**Ալէքսանդր. Կարս**	
Պօստ. երեկ.	5 ժ. 48 ր.	Պօստ. ցերեկ.	12 ժ. 23 ր.
*)Մ.-ապր. առ.	5 ժ. 25 ր.	*)Մ.-ապր. գիշ.	3 ժ. 09 ր.
Թիֆլիսից Ջուլֆա		**Ջուլֆայից Թիֆլիս**	
Պօստ. գիշ.	1 ժ. 08 ր.	Պօստ. գիշ.	6 ժ. 48 ր.
Մ.-ապր. ցեր.	3 ժ. 16 ր.	Մ.-ապր. ցեր.	6 ժ. 54 ր.

*) Այս գնացքները երթևեկում են միայն պէտք եղած ժամանակ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՀՐԱՒԷՐ

Վանքի աւագ եկեղեցում կիրակի, մարտի 2-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին կը կայանայ երկրորդ ծխական ժողով՝ նոյն եկեղեցու համար
1) Մի քահանայացու ընտրելու,
2) Քարոզիչ և երգեցիկ խումբ հրաւիրելու,
3) Եկեղեցու նիւթական դրութեան մասին խորհրդակցելու։
Ուստի սրանով հրաւիրվում են վերոյիշեալ ժողովին մասնակցելու Վանքի աւագ եկեղեցու 21 տարեկանից սկսած երկու սեռի ծխականները։
Ծխական հոգաբարձութիւն
Երէցփոխ՝ Զ. Մամուլեան
(ու. կ.) 2—2

Լոյս տեսաւ
(Մարտի 1-ին Կ. Մարքսի մահվան 25-ամեակի առիթով)
„ԳՈՐԾ"
ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ II համարը հետևեալ բովանդակութեամբ.
«Կարլ Մարքսի մահվան 25-ամեակը»—Բ. Ի., «Ֆր. Էնգելսի նամակը Վ. Լիբկնեխտին և Զօրգէին՝ Մարքսի մահվան մասին». «Բանւորական օրէնսդրութիւն»—Խ. Սամուէլ., «Լուացող կանայք» (բանաստեղծ.)—Շ. Կուրղինեան. «Դաշնակցութիւնը ռուսահայերի մէջ» (պատմա-քննակ. համառ. վերլուծ.) II — Բ. Իշխանեան, «Ալկօհոլի թունաւորումն ու սերունդների այլասերումը»—Arzt, «Ազգայնութիւն և միջազգայնութիւն» (Կ. Կաուցկու մի նոր աշխատութիւնը)։ 1—1

Երդուեալ հաւատարմատարի օգնական
ԱՂ. ՊԱՊՕՎԵԱՆ
Вельяминовская № 6.
երեկոյեան 6—8 ժ.
(շ. կ. ե.) 3—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միքայէլեանց
Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33.
(ա. օ.) 100—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Յարութիւն Թումանեանի
Ռուս-հայերէն
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԲԱՌԱՐԱՆ
Գինը՝ 75 կոպ., ճանապարհածախսով 1 ր.
(408 երես. 10,000 բառ)
ԽՕԼԵՐ
Վօզլէրի մէկ արարուածով
Երկրորդ տպագրութիւն, բարեփոխված
ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.
Դիմել հեղինակին՝ Тифлисъ, Чавчавадзевская № 25-а
(հ. կ. 10—2

Լոյս տեսաւ
ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ և ԿԱՆՕՆՆԵՐ
Գինն է 40 կոպէկ
Դիմել գրավաճառներին, կամ հեղինակին՝ Эчміадзинъ, архимандриту Бабкену.
(հ. կ.) 10—9

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է՝
ԽԱՆ-ԱԶԱՏ
ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ
Գինն է 20 կոպ.
«Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրավաճառանոցներում։ Կարելի է դիմել և հեղինակին «Մշակի» խմբագրատանը։ Գումարով գնողներին սովորական զեղչ։
(ա. օ.) 5—4

Առաջին Կովկասեան Պահեստ
ՍԵՐՄԵՐԻ
ԼԱՐՇԷ
Գոյութիւն ունի 1872 թւից
№ 23, Միխայլօվսկի պր., № 23
առաջարկում է
ՍԵՐՄԵՐ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՏԵՍԱԿԻ
բանջարանոցի
ծաղիկների
խոտերի
ծառերի
ՓՈՒՆՋԱՆ
Յայանի ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ Բաղդադի։ Ֆունտը 6—մախալը—2 րուբլի։ Գումարով գնողներին զեղչ։
(ա. օ. (10—3

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ ՄՕԴԵՐՆ
Երևանեան հրապ., Պուշկինեան փող. № 1
ԱՐԺԱՆԱՑԵԼ Է ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Մրցանակաբաշխութեան բարձրագոյն պարգևներին՝ «Grand prix»
ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ
Երց-Հէրցօգ Եւգենի Աւստրիացու բարձր հովանաւորութեամբ բացված Վի... 1907 թ. համաշխարհային պատկերահանդէսում
Պատուաւոր վկայագիր, Պատուաւոր ոսկէ խաչ
ԵՒ
ՄԵԾ ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ
Միայն մինչև ապրիլի 1-ը
Աւելի շուտ և հեշտ ծանօթացնելու յարգելի հասարակութեանը իմ աշխատութիւններիս հետ, ամեն մի կլիէնտ պատուիրելով մէկ դիւժին պատկերներ, կը ստանայ բոլորովին ձրի մի մեծադիր գեղ. պօրտրետ նոյն նկարից անգլիական գրաւիւրի նման.
ժամ. միայն մինչև ապրիլի 1-ը։
Լուսանկարչատունը ունի նկարի ամեն յարմարութիւններ, նոյնպէս ստացված է պաւիլիօնային նոր տեսակի նուրբ կահ-կարասիք։
Միայն մինչև ապրիլի 1-ը
ՄԵԾ ՊՕՐՏՐԵՏՆԵՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ ՄՕԴԵՐՆ
Մեծադիր պօրտրետներ սկսած 2 ր. 50կ.-ից և աւելի։
(կ. հ.) 2—1

Norddeutscher Lloyd
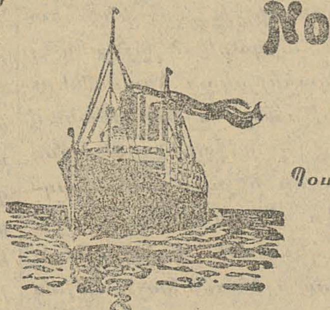
(Հիւսիս-գերմանական Լլօյդ)
Պօստային և նաւային հաղորդակցութիւն Բրէմէնի և Նիւ-Եօրքի միջև.
ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ
Հինգ—վեց օրվայ ճանապարհորդութիւն ովկիանոսի վրայով։ Բացի դրանից՝
Բրէմէնից—Կալտիմօր
Բրէմէնից—Գալվէստօն
Բրէմէնից—Բրազիլիա
Բրէմէնից—Արգենտինիա
Բրէմէնից—Արևելեան Ասիա՝ Աւստրալիա
Լլօյդի նաւերի գեղեցիկ կազմը, առաջնակարգ խոհանոցը և ճանապարհորդների հետ խնամքով վերաբերվելը արդէն յայտնի են ամբողջ աշխարհին։
Երեքյ դասանութեան ճանապարհորդները Հիւսիսային Լլօյդի անդրատլանդեան նաւերում ստանում են ծխական կերակուր, որ գտնվում է Բրէմէնի ռաբբիի հսկողութեան տակ։ Բացի դրանից երէքյ ճանապարհորդների համար Բրէմէնում կայ յատուկ հիւրանոց (Stadt Warschau) ծխական կերակրով, սինագօգով և ընթերցարանով։
Բացատրութիւններ տրվում են բոլոր լեզուներով։ Տեղեկութիւններով դիմել հետևեալ հասցէով.
ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԲՐԷՄԷՆ
Հիւսիս-գերմանական Լլօյդ
(Bremen, Norddeutscher Lloyd) 6—2

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻԹԻՄ»—„MESSAGERIES MARITIMES"
10/23-ին մարտի մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 5-ին, առաջնակարգ „Danube" շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։
Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ՝ մինչև Պարիզ, Նիւ-Եօրք և Շանխայ (Չինաստանում), Հեռաւոր Արևելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով։
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել՝ ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու պալէրէյում թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է՝ 10—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան ամենայն օր, բացի կիրակի օրերից։ 1—1

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՃԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակ մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.-ПЕТЕРБУРГЪ
Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ՌԻԳԱՅՈՒՄ, ԿԻԵՎՈՒՄ, ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ, ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ, ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ, ԿԱԶԱՆՈՒՄ, ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ, ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ՏԱՇԿԵՆՏՈՒՄ
Նիժէգօրօդեան տօնավաճառում
Իրբիտեան տօնավաճառում ... Վ.ՐԱ.
...եան արդիւնա-
ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ
կատարում է
„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՑՇԵԼԷՐ"
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ...
ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ
Ռուսական և արտասահմանեան ...բերութեան
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ
Ռուս-ամերիկական ռետին. մանուֆակտուրային ընկերութեան
Արևմ. և Այրէտուրա կօշկեղէնի համար
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.
(...կ.) 100—7

Типографія „Экономія" Авака Мугдусіакопова съ С-ми. ...я т. д. Семинаріи № 3 Большая Ванкска...